

1. Temat: Warszawa w pierwszych latach niepodległości państwa polskiego (1918–1921)¹

Cele kształcenia — wymagania ogólne

Uczeń:

- Porządkuje wydarzenia z historii Warszawy,
- Rozpoznaje rodzaje źródeł i ocenia ich przydatność do wyjaśnienia problemu historycznego,
- Tworzy narrację historyczną,
- Integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Cele kształcenia — wymagania szczegółowe

Uczeń:

- Charakteryzuje życie polityczne Warszawy w latach 1918–1921,
- Opisuje społeczność stolicy w latach 1918–1921,
- Wyjaśnia, jaką rolę pełniła Warszawa w pierwszych latach po I wojnie światowej.

Metody

- Pogadanka nauczająca,
- „Burza mózgów”,
- Analiza tekstu źródłowego,
- Analiza źródeł ikonograficznych,
- Praca w grupach.

Środki dydaktyczne

- *I Warszawa nie zawiodła. W 90. rocznicę bitwy warszawskiej*, oprac. A. Stawarz, Warszawa 2010,
- W. Kocot, *Pamiętniki i korespondencja z lat 1920, 1939–1945 ze zbiorów Archiwum Państwowego m.st. Warszawy Oddział w Pułtusk*, do druku podali R. Lolo, K. Wiśniewski, Pułtusk 2009,
- Wydruki fotografii i skanów materiałów archiwalnych z zasobu Archiwum Państwowego m.st. Warszawy dotyczących Warszawy w okresie 1918–1921,
- *Akt przekazania przez Radę Regencyjną pełni władzy Józefowi Piłsudskiemu z 14 listopada 1918 r.*, w: *Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 132,
- *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 17 marca 1921 r.*, w: *Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 145,

¹ Lekcja przeznaczona jest dla szkół ponadgimnazjalnych (zakres podstawowy i rozszerzony). Powinna być przeprowadzona w bloku 2 x 45 min.

- M.M. Drozdowski, *Warszawa w latach 1914–1939*, Warszawa 1990,
- Zestawy luźnych karteczek zawierających dane, takie jak: data wydarzenia oraz krótka informacja je opisująca lub data, imię i nazwisko osoby oraz funkcja, jaką ona wówczas sprawowała.

Przebieg zajęć

1. Wprowadzenie

- Nauczyciel podaje temat i cele lekcji.
- Nauczyciel, pracując metodą pogadanki nauczającej, przypomina sytuację w Europie na początku XX w., a na jej tle losy ziem polskich pod zaborem rosyjskim, w szczególności Warszawy.

2. Rozwinięcie

- Klasa zostaje podzielona na grupy. Każda grupa otrzymuje inny zestaw materiałów charakteryzujących Warszawę jako stolicę państwa, a zarazem miasto stołeczne w latach 1918–1921. Każdy zestaw materiałów obejmuje: wydruki fragmentów tekstów źródłowych, kserokopie dokumentów, wydruki fotografii osób, wydruki fotografii wydarzeń, luźne karteczki (każda zawiera datę oraz krótką informację o wydarzeniu, które wówczas miało miejsce lub datę, imię i nazwisko oraz funkcję, jaką sprawowała wymieniona osoba). Zadaniem każdej grupy jest uporządkowanie otrzymanych materiałów w logiczną całość z zachowaniem układu chronologicznego. Grupy pracując metodą „burzy mózgów”, porządkują:

- Grupa I — materiały-puzzle opisujące sytuację w 1918 r.
- Grupa II — materiały-puzzle opisujące sytuację w 1919 r.
- Grupa III — materiały-puzzle opisujące sytuację w 1920 r.
- Grupa IV — materiały-puzzle opisujące sytuację w 1921 r.

Po zakończeniu porządkowania liderzy grup przedstawiają wyniki pracy swoich grup kolegom z pozostałych grup, a następnie wszyscy uczniowie sporządzają w zeszytach notatki wg schematu: data, krótka charakterystyka wydarzenia i osoby z nim związane (imię i nazwisko, oraz funkcja).

- Uczniowie są podzieleni na grupy. Każda grupa pracuje nad własnym zestawem materiałów (wykorzystywane są materiały z poprzedniego zadania), na podstawie których wskazuje punkty przełomowe (zdaniem uczniów) w dziejach Warszawy. Grupy muszą uzasadnić swój wybór. Liderzy przedstawiają wyniki pracy swoich grup.
- Uczniowie są podzieleni na grupy. Każda grupa otrzymuje wydruki z danymi statystycznymi charakteryzującymi ludność stolicy pod względem ruchu naturalnego, składu demograficznego, narodowościowego, zawodowego, społecznego, wyznania oraz zasobów mieszkaniowych (każda grupa inne materiały). Grupy zapoznają się z otrzymanymi materiałami, a następnie w trakcie dyskusji moderowanej przez nauczyciela, starają się scharakteryzować społeczność Warszawy, której przyszło żyć i uczestniczyć w wydarzeniach mających miejsce w Warszawie w okresie 1918–1921.
- Uczniowie są podzieleni na grupy. Każda grupa otrzymuje wydruki fragmentów tekstów źródłowych oraz fotografii przedstawiających ulice i budynki warszawskie. Grupy zapoznają się z otrzymanymi materiałami, analizują je oraz przygotowują odpowiedzi na następujące pytania:
 - Jakie były warunki bytowe warszawiaków w pierwszych latach po zakończeniu I wojny światowej? (Grupa I).

- Co można powiedzieć o kwestii zatrudnienia warszawiaków w okresie 1918–1921? (Grupa II).
- Jak wyglądało szkolnictwo warszawskie w latach 1918–1921? (Grupa III).
- Jak wyglądał styl życia warszawiaków w pierwszych latach po zakończeniu I wojny światowej? (Grupa IV).

3. Podsumowanie

- Nauczyciel prosi uczniów, aby w ramach grup, w których pracowali podczas lekcji, przygotowali odpowiedzi na pytanie: jaką rolę pełniła Warszawa w latach 1918–1921? Odpowiedzi na to pytanie udzielają przedstawiciele poszczególnych grup. Odpowiedzi są zapisywane na tablicy. Następnie, w trakcie dyskusji moderowanej przez nauczyciela, uczniowie starają się ocenić, które z wymienionych ról stolica pełniła dobrze, a które gorzej.